

Geir Nygård og Natasza P. Sandbu, SSB

1. Hovedtall for utdanning

Utdanningsnivået i Norge øker. Nesten hver tredje person i aldersgruppen 25 år og over har fullført en utdanning på universitets- og høgskolenivå. Allerede i barnehagen er det meningen at barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. Læring og kompetanseutvikling for barn, ungdom og voksne fortsetter gjennom mange år opp gjennom utdannings-systemet. Mange styrker også sin kompetanse på arbeidsplassen, ut fra prinsippet om livslang læring som preger det norske yrkeslivet. Utvalgte hovedtall for utdanning som presenteres her, avspeiler hovedtrekkene og noe av utviklingen i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning i tiåret 2000-2010.

Først gis et oversiktsbilde av utdannings-systemet slik det så ut mot slutten av 2010 med det siste tiåret som bakteppe. Deretter belyses hvert utdanningsnivå mer inngående videre i kapittelet.

Drøyt 277 100, eller 89 prosent, av alle barn i alderen 1-5 år, hadde barnehageplass høsten 2010. Antallet økte med nesten 7 000 barn fra 2009, og økningen var mest markant blant de yngste i alderen 1-2 år – aldersgruppen der foreldrene har rett til kontantstøtte. I denne aldersgruppen fikk 4 700 flere barnehageplass i 2010 enn året før, dobbelt så stor økning som for barn i alderen 3-5 år. Andelen barnehagebarn med heltidsplass var 92 prosent i 2010.

I grunnskolen gikk det om lag 614 000 elever høsten 2010, hvor 422 500 elever var på barnetrinnet (1.-7. trinn) og 191 500 elever var på ungdomstrinnet (8.-10. trinn). Grunnskoleelevene var fordelt på 2 957 skoler – av det 1 765 barneskoler,

716 kombinerte barne- og ungdomsskoler og 476 ungdomsskoler. I løpet av perioden 2000-2010 økte tallet på grunnskoleelevene med rundt 24 000, og det forventes å øke noe i de to kommende årene, for så å holde seg stabilt fram til 2016. Deretter forventes elevtallet i grunnskolen å øke betydelig, ifølge statistiske framskrivninger av befolkningsutviklingen.

Av de 64 400 elevene som hadde avsluttet grunnskolen våren 2010, gikk 97 prosent direkte over i videregående opplæring samme høst, nokså likt året før. I aldersgruppen 16-18 år var 91 prosent registrert som elever i videregående opplæring høsten 2010, og denne andelen har ligget på over 90 prosent siden 2000.

Innenfor høyere utdanning var det 227 750 studenter ved universiteter og høgskoler i Norge, og 13 550 studenter i høyere utdanning i utlandet i 2010. I aldersgruppen 19-24 år var tre av ti personer i høyere utdanning, og nesten fire av ti

blant norskfødte med innvandrereldre var i denne aldersgruppen. Halvparten av utdanningene som ble fullført på lavere nivå¹, ble fullført av 19-24-åringer, mens halvparten av utdanningene som ble fullført på høyere nivå², ble fullført av 25-29-åringer.

I befolkningen 25 år og eldre hadde 31 prosent utdanning på universitets- og høgskolenivå i 2010. Om lag 29 prosent av mennene 25 år og eldre hadde høyere utdanning, mens 33 prosent av kvinnene. Sammenlignet med andre OECD-land i 2008 har seks land, deriblant Finland av de nordiske, en høyere andel personer i alderen 25-64 år med høyere utdanning.

Antall barnehager, både offentlige og private, har økt i perioden 2000-2010, fra rundt 5 800 i 2000 til nærmere 6 600 i 2010. Antall grunnskoler har vært synkende i samme periode, men nedgangen skyldes kun færre offentlige skoler, siden antall private skoler har økt. På videregående skoles nivå og i høyere utdanning har det vært mindre endringer i antall institusjoner i denne perioden, men enkelte høyere utdanningsinstitusjoner har endret status fra høgskole til vitenskapelig høgskole eller universitet i denne tiårsperioden (tabell 1.2).

Både antall barnehager, utvikling i dekningsgraden for ulike aldersgrupper barn og fordelingen på offentlige og private institusjoner står sentralt i statistikken for barnehager. Det gis videre en oversikt over lærerressurser, målt i antall årsverk, og over utviklingen i andelen ansatte med

godkjent førskolelærerutdanning og barn per slike årsverk.

For grunnskolen er utviklingen i antall elever og framskrivninger for de neste ti årene, samt endringer i skolestrukturen, lærerressurser og forholdet mellom offentlige og private grunnskoler, belyst. I tillegg

Tabell 1.1. **Barn, elever og studenter, etter type lærested og nivå. Per 1. oktober 2000, 2005 og 2010**

Skoleslag/institusjon	2000	2005	2010
Barnehager.			
Barn i alt	189 837	223 501	277 139
0-2 år	45 232	64 179	101 328
3 år og eldre/uoppgitt	144 605	159 322	175 811
Grunnskoler.			
Barn i alt	590 471	619 640	614 020
Barnetrinn (1.-7. årstrinn)	426 475	429 207	422 494
Ungdomstrinn (8.-10. årstrinn)	162 040	187 856	191 526
Elever i andre faste grupper ¹	1 956	2 577	:
Videregående utdanning. I alt			
206 950	222 208	238 979	
Videregående opplæring. Elever i alt	164 527	181 447	192 694
Lærlinger	29 809	31 204	35 476
Annen videregående utdanning. Elever i alt	12 614	9 557	10 809
Høyere utdanningsinstitusjoner.			
Studenter i alt²	199 930	223 607	241 302
Universiteter og vitenskapelige høgskoler ³	76 901	88 105	122 276
Statlige høgskoler	84 880	92 443	90 013
Andre høgskoler ⁴	24 221	30 716	15 458
Studenter i utlandet	13 928	12 343	13 555

¹ Elever i andre faste grupper er inkludert i elevtallet.

² Personer på doktorgradsprogram er ikke med i tallene.

³ Siden 2003 har det vært mulig for norske utdanningsinstitusjoner å endre kategori gjennom en akkrediteringsprosess. Fordelingen mellom kategoriene påvirkes av at flere institusjoner har blitt akkreditert i en annen kategori i perioden.

⁴ Politihøgskolen, militære høgskoler, private institusjoner og kunsthøgskoler er inkludert.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

¹ Lavere nivå – tilsvarende universitets- og høgskoleutdanning på fire år eller mindre, men samtidig minst to år.

² Høyere nivå – tilsvarende universitets- og høgskoleutdanning på mer enn fire år. Doktorgrad er ikke inkludert.

blir grunnskoleelevenes prestasjoner beskrevet i form av standpunkt karakterer, eksamens karakterer og nasjonale prøver.

I videregående opplæring gis det en oversikt over utviklingen i antall elever og lærlinger, fordeling på utdanningsprogram og fagområder. Framskrivninger av 16-18-åringer i videregående opplæring, voksne i videregående opplæring og gjennomstrømning i videregående opplæring er omtalt.

Innenfor høyere utdanning presenteres et bilde av antall studenter i høyere utdanning i Norge, studenter i utlandet, populære fagvalg og populære studieland. I tillegg kastes det et blikk på fullførte universitets- og høyskoleutdanninger, gjennomstrømning i høyere utdanning og studiepoengproduksjonen på dette nivået.

Tabell 1.2. **Barnehager og skoler, etter nivå og eierform. 2000, 2009 og 2010**

Skoleslag/institusjon	I alt 2000	I alt 2009	I alt 2010
Barnehager	5 833	6 675	6 579
Offentlige	2 984	3 096	3 046
Private	2 849	3 579	3 533
Grunnskoler	3 260	2 997	2 957
Offentlige	3 172	2 841	2 798
Private	88	156	159
Videregående skoler³	494	439	440
Offentlige	433	356	354
Private	61	83	86
Høyere utdanning	69	70	70
Universiteter og vitenskapelige høyskoler ²	11	15	16
Statlige høyskoler	26	23	22
Andre høyskoler ¹	32	32	32

¹ Private institusjoner og kunsthøyskoler er inkludert. Militære høyskoler er ikke inkludert.

² Høgskolen i Molde – vitenskapelig høyskole i logistikk – har endret status fra høyskole til vitenskapelig høyskole fra 1. januar 2010.

³ Fagskoler ikke inkludert i 2009 og 2010.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Helt avslutningsvis følger en oversikt over utdanningsnivået i befolkningen i Norge, og også sett i sammenheng med utdanningsnivået i andre land.

1.1. Barnehage Barnehager og barn

Historisk høyt antall plasser

Regjeringens definisjon av full barnehagedekning er at alle som har søkt om barnehageplass innen fristen for hovedopptaket på våren, skal få tilbud om plass innen utgangen av året. Retten til barnehageplass gjelder for barn som fyller ett år senest innen utgangen av august det året det søkes om barnehageplass. Retten skal oppfylles fra august måned det året det søkes om plass. Barn født fra og med september vil ha rett til plass fra august påfølgende år.

Statistisk sentralbyrå beregner dekningsgraden som andel barn i barnehage i alderen 1-5 år, i prosent av alle landets barn i samme aldersgruppe. Fra 2009 til 2010 økte andelen med nærmere 1 prosentpoeng, til noe over 89 prosent. Dekningsgraden for 1-2-åringer har økt mest fra 2005,

Færre mottar kontantstøtte

I 2009 mottok til sammen 32 400 barn kontantstøtte. Siden innføringen av kontantstøtteordningen i 1999 har barn med slik støtte blitt kraftig redusert, både i antall (88 700 i 1999) og som andel av alle 1-2-åringer: fra 73 prosent i 1999 til 27 prosent i 2009. Jevnt over er det flere 1-åringer enn 2-åringer som mottar kontantstøtte, men nedgangen gjelder for begge aldersgrupper. Blant 1-åringer ser vi en nedgang fra 78 prosent i 1999 til 30 prosent i 2009, og for 2-åringer fra 69 prosent til 24 prosent i samme periode. Det har vært en årlig nedgang av 1- og 2-åringer med kontantstøtte i perioden fra 1999, og nedgangen har vært størst fra 2005 og senere.

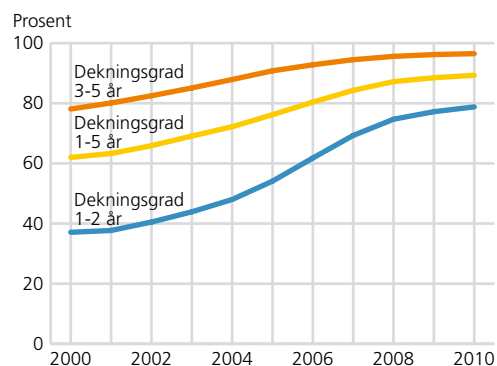
Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB 2010a).

som henger sammen med at utbygging av barnehageplasser har gitt plass til flere småbarn, og at langt færre mottok konstantstøtte fra 2005 (se tekstboks).

I 2005 hadde 54 prosent av 1-2-åringene barnehageplass, i 2010 gjaldt dette nærmere 80 prosent. Det har også vært en gradvis økning i dekningsgraden for 3-5-åringene i samme periode, fra 91 prosent i 2005 til nesten 97 prosent i 2010 (figur 1.1).

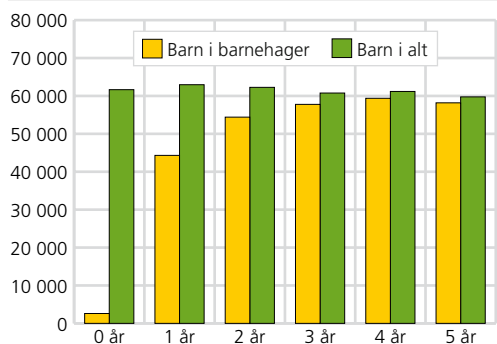
Barnehagedekningen i Norge var historisk høy i 2010 for alle relevante aldersgrupper.

Figur 1.1. **Andel barn i aldersgruppen 1-2 år, 3-5 år og 1-5 år med plass i barnehage. 2000-2010. Prosent**

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 1.2. **Barn i barnehager og samlet antall barn i samme aldersgruppe, etter alder. 2010**

Kilde: KOSTRA og befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

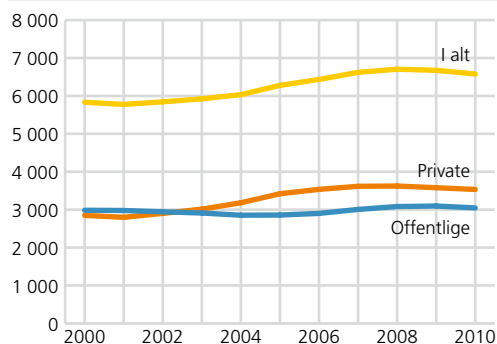
per. 97 prosent av alle 5-åringene og av alle 4-åringene gikk i barnehage ved utgangen av 2010 (figur 1.2). Til sammenligning gikk 93 prosent av 5-åringene og 92 prosent av 4-åringene i barnehage i 2005.

Den laveste dekningsgraden var blant 1-åringene, 70 prosent i 2010 (figur 1.2). For 1-åringene var dekningsgraden imidlertid bare 43 prosent i 2005.

Tall fra 2010 viser at Oslo med sine 85 prosent har den laveste andelen barn i alderen 1-5 år i barnehage sammenlignet med alle landets fylker. Den høyeste barnehagedekningen finner vi i Nord-Trøndelag, nærmere 94 prosent. I alle de andre fylkene ligger barnehagedekningen på over 85 prosent, og i ni fylker er minst 90 prosent av denne aldersgruppen i barnehage.

Det var i alt 6 579 barnehager i Norge ved utgangen av 2010, 96 færre enn på samme tidspunkt året før. Også i 2009 falt antallet barnehager med 30 fra 2008. I 2010 utgjorde de offentlige barnehagene under halvparten av alle barnehager i Norge – med henholdsvis 3 046 offentlige og 3 533 private (figur 1.3).

Figur 1.3. **Barnehager, etter eierforhold. 2000-2010**

Kilde: KOSTRA, Statistisk sentralbyrå.

Flest barn gikk i offentlige barnehager i 2010, nesten 147 200 sammenlignet med i underkant av 130 000 barn i private barnehager. Fra 2009 til 2010 var det imidlertid de private barnehagene som hadde størst økning, med over 4 800 flere barn, mot en økning i antall barn i offentlige barnehager på rundt 2 100. Siden tallene viser at antallet barnehager er synkende, mens antallet barn som går i barnehager er stigende, innebærer det at norske barnehager i snitt blir større, målt etter antall barn som går der.

Flere minoritetsspråklige barn (se tekstboks for definisjon) gikk også i barnehage i 2010 enn tidligere år. Antallet økte med nesten 2 400 fra 2009 til 2010. Ved utgangen av 2010 hadde nærmere 27 500 minoritetsspråklige barn barnehageplass. Det tilsvarer 68 prosent av alle innvandrerbarn i alderen 1-5 år. Andelen er 21 prosent-

Minoritetsspråklige barn i barnehagen

Minoritetsspråklige barn i barnehage er barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk – og i tillegg har også begge foreldrene til barnet et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk. Opplysningene om minoritetsspråklige barn i barnehagen innhentes på skjemaet «Årsmelding for barnehager per 15. desember».

De samme opplysningene danner i tillegg grunnlag for kommunenes tildeling av tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Dette kriteriet er valgt fordi barnehagen anses som den mest sentrale arenaen for språkstimulerings tiltak for barn i førskolealder.

Barn med norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk som morsmål regnes i denne sammenhengen ikke som minoritetsspråklige barn, fordi disse barna i de fleste tilfeller kan kommunisere med andre i barnehagen.

Kilde: Rundskriv F-02-10 fra Kunnskapsdepartementet.

poeng lavere enn blant alle barn i Norge i samme aldersgruppe. Minoritetsspråklige barn utgjorde nær 10 prosent av alle barn i barnehage i 2010.

Beregningen av dekningsgrad blant innvandrerbarn og blant norskfødte barn med innvandrerforeldre blir noe omtrentlig, da barnehagestatistikken ikke er individbasert, og fordi det er ulike definisjoner for teller og nevner i denne brøken.

Flere ansatte i barnehagene

Antall barn per årsverk vil avhenge av hvilke aldersgrupper barnehagetilbudet retter seg mot. De yngste barna er mest ressurskrevende, og en økning i antall barnehageplasser for små barn medfører høyere kostnader i form av flere ansatte. Som nevnt tidligere har økningen i antall barn med plass i barnehage vært størst blant 1-2-åringene.

Det var i alt 87 400 ansatte i barnehager ved utgangen av 2010, og de var fordelt på til sammen nær 70 200 årsverk. Fra 2009 til 2010 økte antall ansatte med 2 500, mens regnet i årsverk var økningen 2 100. I gjennomsnitt var det 4,4 barn per årsverk til basisvirksomhet (styrere, pedagogiske ledere og assistenter) både i 2010 og 2009 (SSB 2011b).

Barnehagepersonalet omfatter styrere, pedagogiske ledere, assistenter, tospråklige assistenter, annet personale³ og annen lønnet hjelp⁴. Barnehageloven krever at styrer skal være utdannet som førskolelærer, eller ha en annen høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk kompetanse. Pedagogiske ledere må være utdannede

³ Annet personale omfatter også administrativt/merkantilt personale som ny kategori i 2010.

⁴ Annen lønnet hjelp inkluderer vaktmester, rengjøring og så videre.

førskolelærere eller ha annen treårig pedagogisk utdanning på høghskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk.

Kommunen kan gi dispensasjon fra kravene om godkjent formell utdanning for styrere og pedagogiske ledere. I 2010 ble det gitt over 3 800 dispensasjoner, eller nærmere 13 prosent av alle styrere og pedagogiske ledere ble gitt dispensasjon. Tilsvarende andel var i 2009, men sammenlignet med 2005 var dette en økning på 6,7 prosentpoeng i innvilgede dispensasjoner.

Ni av ti styrere i barnehagen og mer enn åtte av ti pedagogiske ledere hadde førskolelærerutdanning i slutten av 2010. Vel 6 prosent – eller drøyt 400 – av styrerne hadde en annen pedagogisk utdanning. Blant disse drøyt 400 med annen pedagogisk utdanning hadde 6,5 prosent (27 styrere)

videreutdanning i barnehagepedagogikk. Blant pedagogiske ledere hadde også drøyt 6 prosent – eller om lag 1 400 – en annen pedagogisk utdanning. Blant de pedagogiske lederne med en annen pedagogisk utdanning hadde også 6,5 prosent (92 pedagogiske ledere) videreutdanning i barnehagepedagogikk. For assistentene i barnehagene hadde 3,4 prosent førskolelærerutdanning i 2008, mens andelen var 1,6 i 2010. Samtidig har en større andel assistenter barne- og ungdomsfagutdanning i 2010 enn i 2008, henholdsvis 21 og 19 prosent.

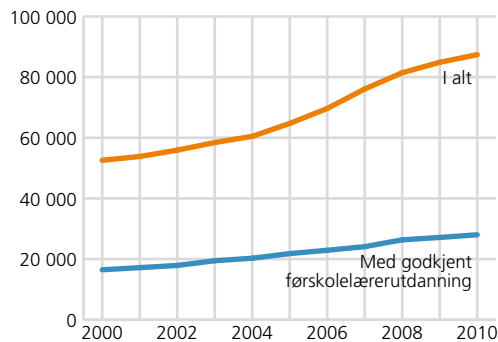
1.2. Grunnskole Skoler og elever

Færre små grunnskoler

Det blir færre grunnskoler i Norge for hvert år. Høsten 2010 var det 2 957 grunnskoler i Norge, 40 færre enn i 2009. Det har lenge vært en utvikling at små skoler blir nedlagt, slått sammen til større skoler eller privatisert.

Av alle landets skoler var 41 prosent mellomstore, det vil si at de hadde fra 100 til 300 elever, mens 31 prosent var små grunnskoler med mindre enn 100 elever. Andelen små skoler har falt jevnt det siste tiåret, fra 37 prosent små skoler i 2000. Store grunnskoler med 300 elever eller mer utgjorde 22 prosent av alle grunnskoler i 2000. I 2010 var andelen nær 28 prosent (figur 1.5).

Figur 1.4. **Ansatte i barnehager, 2000-2010**

Kilde: KOSTRA, Statistisk sentralbyrå.

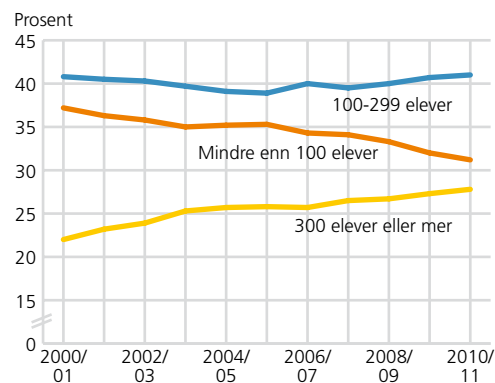
Tabell 1.3. **Ansatte i barnehager, etter stilling og kompetanse, 2010. Prosent**

	Styrere	Pedagogiske ledere	Assistenten	Tospråklige assistenter	Annet personale
Antall ansatte	6 811	23 104	43 523	1 040	5 912
– med førskolelærerutdanning	89,9	83,0	1,6	2,4	33,8
– med annen pedagogisk utdanning	6,1	6,2	1,8	6,5	11,8
av dette					
med videreutdanning i barnehagepedagogikk	6,5	6,5	.	.	.
– med dispensasjon fra kravet om utdanning	3,2	15,7	.	.	.
– med barne- og ungdomsarbeiderutdanning	0,3	2,7	20,8	3,4	7,2

Kilde: Utdanningsstatistikk, barnehager, Statistisk sentralbyrå.

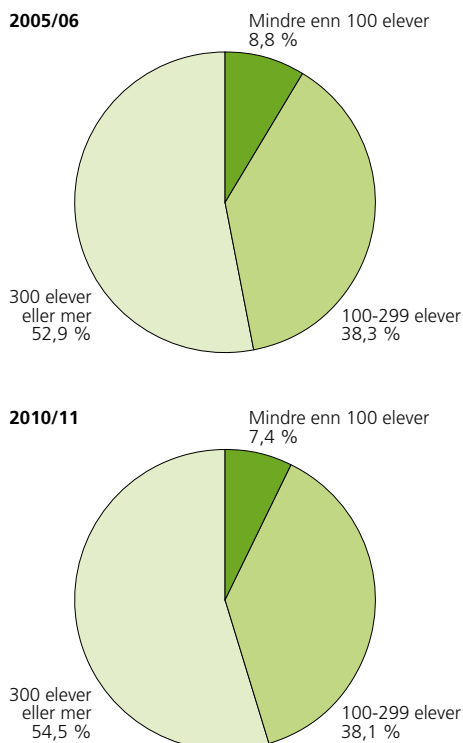
En tilsvarende utvikling finner dermed også sted blant elever som går på store skoler. En stadig større andel går på store

Figur 1.5. **Andel grunnskoler, etter størrelse (antall elever). 2000/01-2010/11. Prosent**

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem.

Figur 1.6. **Andel elever, etter skolestørrelse. 2005 og 2010. Prosent**

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem.

skoler med 300 elever eller mer i 2010, sammenlignet med 2005, og en stadig mindre andel elever går på grunnskoler med mindre enn 100 elever (figur 1.6).

Det ble noen færre offentlige grunnskoler fra 2009 til 2010, mens det ble tre flere private grunnskoler i samme periode. De private grunnskolene sto for 5,4 prosent av alle grunnskolene i 2010. I alt gikk 16 250 elever i private grunnskoler, noe som tilsvarer 2,6 prosent av alle elevene i grunnskolen dette året. Antall grunnskolelever har økt med om lag 23 500 det siste tiåret, mens antall elever i private grunnskoler har økt med nær 6 200 i samme tiårsperiode.

En ny lov om private grunnskoler fra 2007 slår fast at retten til statstilskudd kun gjelder for private skoler som driver sin virksomhet på et særskilt grunnlag, enten religiøst grunnlag, en annen pedagogisk retning eller som en sertifisert internasjonal skole. Loven har begrenset opprettelsen av private skoler i forhold til loven om frittstående skoler som ble vedtatt i 2003 og sanksjonert i 2006. I løpet av en treårsperiode, 2003/04-2005/06, økte antall frittstående skoler med 34 grunnskoler. I femårsperioden 2006/07-2010/11 har antallet private grunnskoler bare økt med sju skoler.

Elevtallet i grunnskolen vil øke igjen

Høsten 2010 gikk 614 020 barn i grunnskolen. Figur 1.7 viser elevtallsutviklingen etter innføring av Reform 97 og Kunnskapsløftet fra 2006. Fra skoleåret 1997/98 steg elevtallet i grunnskolen jevnt mot en topp i 2005/06, med 619 600 elever. Figuren viser også en framskrivning av elevtallet til og med skoleåret 2020/21.

De siste befolkningsframskrivningene som Statistisk sentralbyrå har utarbeidet, viser at elevtallet i grunnskolen vil ligge gan-

ske stabilt, rundt 617 000 elever i perioden fram til og med 2014. Utviklingen i det nærmeste tiåret vil i stor grad følge observerte fødselstall. På lengre sikt kan endring i fruktbarhetstall og innvandring ha betydning. Fra 2010 til 2020 er prognosen at elevtallet i grunnskolen vil øke med noe over 5 prosent.

Særskilt undervisning

Opplæring på over 100 språk

I 2010 fikk 43 900 elever særskilt norskopplæring for språklige minoriteter, og dette tallet tilsvarer 7 prosent av alle elevene i Norge. I tillegg ble det gitt mormålsopplæring, tospråklig opplæring (mormålet til eleven blir benyttet i opplæringen) eller tilrettelagt opplæring til 21 780 minoritetsspråklige elever – en nedgang på 550 fra året før. I 2000 fikk 18 000 elever slik opplæring. I 2010 ble det registrert mormålsundervisning og tospråklig opplæring i 120 ulike språk. Flest elever var det innenfor språkene somalisk

og arabisk, med henholdsvis rundt 2 600 og 2 400 elever.

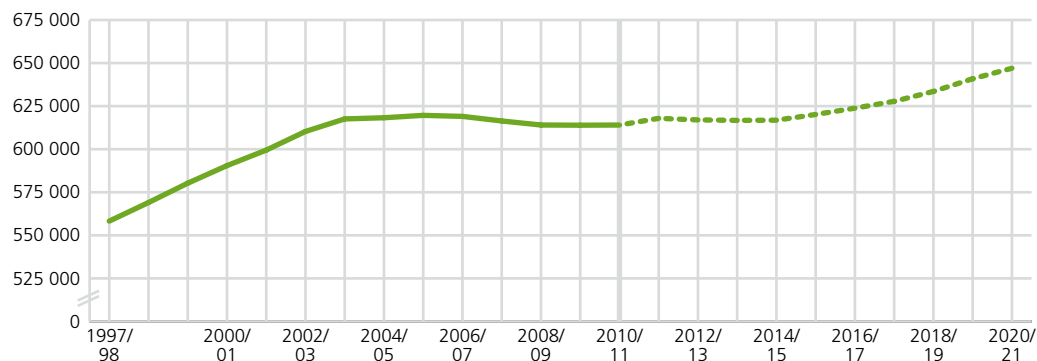
Hver tiende på ungdomstrinnet får spesialundervisning

Over 50 000 elever i grunnskolen fikk spesialundervisning høsten 2010, det vil si rundt 3 400 flere enn i forrige skoleår. Andelen har økt, i og med at det samlede antall elever i grunnskolen har holdt seg nokså stabilt i de siste årene. I 2010 utgjorde andelen med spesialundervisning rundt 8 prosent (figur 1.8.). Størst andel elever med spesialundervisning var å finne på ungdomstrinnet, der nær 11 prosent av alle elevene fikk spesialundervisning i fjor. På barnetrinnet fikk 7 prosent spesialundervisning i 2010. Spesialundervisning omtales mer inngående i kapittel 5 i denne publikasjonen (SSB 2011a).

Særskilt norskopplæring

Det var rundt 43 900 elever, eller omtrent 7 prosent av alle elevene i Norge, som

Figur 1.7. Elever i grunnskolen 1997/98-2010/11. Barn i grunnskolealder 2011/12-2020/21

Kilde: Elever i grunnskolen 1997-2010: Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Framskrivning av barn i grunnskolealder 2011-2020: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Språklige minoriteter i grunnskolen

Begrepet *språklig minoritet* i grunnskolen inkluderer elever som har andre morsmål (førstespråk) enn norsk og samisk, og det omfatter også skandinaver og andre vesteuropeere. Med morsmål menes språk som brukes i daglig tale i hjemmet til personen. Per i dag innhentes det ikke tall over totalt antall elever fra språklige minoriteter, dette gikk man bort fra i 2001. Dagens statistikk omfatter kun de elevene som faktisk deltar på ulike språkopplæringstiltak.

fikk særskilt norskopplæring for språklige minoriteter i skoleåret 2010/11. Dette var 2 300 flere enn året før. I Oslo, hvor mange av elevene er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre, fikk 24 prosent av alle elevene i grunnskolen særskilt norskopplæring. Buskerud fulgte deretter med 9 prosent av grunnskoleelevene i særskilt norskopplæring.

Voksenopplæring i grunnskolen

Grunnskoleopplæring omfatter også voksne, slik opplæringsloven gir rett til. 10 500 personer deltok i grunnskoleopplæring og/eller spesialundervisning for voksne høsten 2010, viser tall fra KOSTRA. I underkant av 5 500 fikk grunnskoleopplæring for voksne, drøyt 4 900 fikk spesialundervisning for voksne, og rundt 100 fikk begge deler. Voksne innvandrere som får opplæring i norsk og samfunnskunnskap, blir ikke lenger telt i utdanningsstatistikken, og de er dermed ikke inkludert i dette tallet.

Nasjonale prøver på grunnskolenivå

Resultatene fra de nasjonale prøvene (se tekstboks) på 8. trinn kan i 2010 sammenstilles med de samme elevenes resultater på 5. trinn i 2007. Resultatene viser at elever som skåret lavt på 5. trinn,

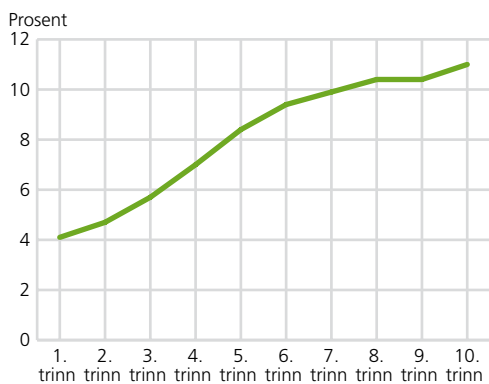
fortsetter i stor grad å være på et lavt nivå også tre år senere. Tendensen er tydeligst i regning. Hele 67 prosent av elevene som lå på det laveste mestringsnivået på 5. trinn, skåret lavt også på 8. trinn. For lesing og engelsk er det tilsvarende tallet henholdsvis 65 og 61 prosent. Samtidig er det svært få elever som var på det høyeste mestringsnivået på 5. trinn som skåret på et lavt nivå på 8. trinn (SSB 2011c).

Foreldrenes utdanningsnivå påvirker resultatet

Det er en klar og positiv sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og resultatene på nasjonale prøver. Barn av foreldre med høyere utdanning skårer i større grad på de øverste mestringsnivåene på alle de tre områdene som måles, enn øvrige elever.

Resultatene fra de nasjonale prøvene i 2010 viser at dersom elevenes foreldre har høyere utdanning, er det også større sjanse for at prøveresultatene deres er forbedret fra 5. til 8. trinn. Halvparten av elevene med høyt utdannede foreldre som skåret på mestringsnivå 1 (laveste nivå) i engelsk

Figur 1.8. **Andel elever med spesialundervisning, etter årstrinn. 2010/11. Prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonale prøver

Nasjonale prøver på 5. og 8. trinn er gjennomført årlig siden 2007. Prøvene avholdes på begynnelsen av skoleåret, men tar utgangspunkt i kompetansemål i læreplaner for 4. og 7. trinn. Det gjennomføres tre prøver på hvert av disse trinnene – i lesing på norsk, regning og lesing på engelsk.

Inndelingen i ulike mestringsnivåer følger Utdanningsdirektoratets retningslinjer. Skalaen har tre nivåer for 5. trinn og fem nivåer for 8. trinn (og 9. trinn i 2010). Elevene blir fordelt på de ulike nivåene etter poengsummen de fikk på prøvene. For lettere å kunne sammenligne resultater på 5. og 8. trinn kaller vi her mestringsnivå 1 og 2 på 8. trinn 'lavt nivå', mens mestringsnivå 3 på 8. trinn kalles «middels nivå», og mestringsnivå 4 og 5 på 8. trinn kalles «høyt nivå».

lesing på 5. trinn, oppnådde middels eller høyt nivå i engelsk lesing på 8. trinn (figur 1.9). Det samme var tilfelle for en tredjedel av elevene med foreldre uten høyere utdanning.

Barn av foreldre med høyere utdanning hadde også større sjanse for å opprettholde et høyt mestringsnivå fra 5. til 8. trinn. På landsbasis opprettholdt 67 prosent av elevene med foreldre uten høyere utdanning et høyt mestringsnivå i regning, sammenlignet med 80 prosent for elever som har høyt utdannede foreldre.

Innvandrerbakgrunn og mestring

Resultatene fra de nasjonale prøvene på 5. og 8. trinn i 2010 viser at innvandrerlever og norskfødte elever med innvandrerforeldre skårer lavere enn øvrige elever på de

fleste prøvene. Unntaket er engelsk på 5. trinn, der norskfødte med innvandrerforeldre i snitt oppnådde best resultat, og der innvandrerlever hadde tilnærmet samme skår som øvrige elever.

I lesing på 5. trinn er om lag 43 prosent av innvandrerlevene på det laveste mestringsnivået i lesing på norsk, sammenlignet med 40 prosent av de norskfødte elevene med innvandrerforeldre og 25 prosent av de øvrige elevene. De tilsvarende tallene for regning var relativt like og viste i overkant av 41 prosent på laveste nivå for innvandrere, 39 prosent av elevene med innvandrerforeldre og vel 26 prosent av de øvrige elevene.

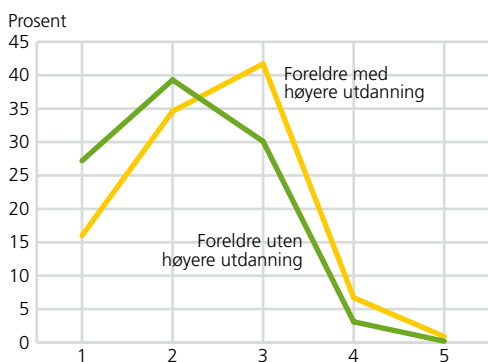
På 8. trinn befinner 57 prosent av innvandrerlevene seg på de to laveste mestringsnivåene i lesing – sammenlignet med henholdsvis 42 prosent av norskfødte elever med innvandrerforeldre og 27 prosent av øvrige elever. I regning er om lag 46 prosent av innvandrerlevene på de to laveste nivåene. Blant norskfødte elever med innvandrerforeldre skårer 35 prosent på de to laveste nivåene, og 26 prosent av de øvrige elevene. I engelsk er andelsfordelingen lik fordelingen i regning.

Bildet på innvandrerlevenes resultater nyanseres noe når man tar hensyn til hvilket land de har innvandret fra. Det er markerte forskjeller mellom elever med ulike landbakgrunn innenfor gruppene innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre på 8. trinn. Det er først og fremst innvandrerlever fra Afrika, Asia etc. (se tekstboks for definisjon) som i gjennomsnitt oppnådde lavest resultater, og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU etc. skåret høyest på alle prøver.

Avsluttet grunnskole

Gjennomsnittskarakterene for skriftlig eksamen i grunnskolen i 2010 var 3,5 i

Figur 1.9. **Fordeling av mestringsnivå i engelsk lesing på 8. trinn for elever med mestringsnivå 1 på 5. trinn, etter foreldrenes utdanningsnivå. 2010. Prosent**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Landbakgrunn EU etc.

EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand.

Afrika, Asia etc.

Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS.

norsk, 3,2 i matematikk og 3,8 i engelsk skriftlig på skalaen fra en til seks (høyst). Statistikken viser at nivået for eksamenskarakterene i skriftlige fag er lavere enn standpunkt karakterene. I matematikk fikk elevene 3,6 i gjennomsnittlig standpunkt karakter, mens de i gjennomsnitt fikk 3,2 på skriftlig eksamen i 2010.

Grunnskolepoeng er et annet mål for resultater i grunnskolen og er et samle mål for alle karakterene (se tekstboks). Gjennomsnittlig grunnskolepoeng for elever med åtte karakterer eller mer var 39,9 poeng i 2010. Gutter hadde et gjennomsnitt på 37,9 grunnskolepoeng, mens jentene hadde 41,9 poeng. Det er fylkesvise variasjoner. Forskjellen mellom høyeste og laveste fylkesgjennomsnitt var nesten

tre grunnskolepoeng. Østfold hadde lavest resultat med 38,4 grunnskolepoeng, mens Sogn og Fjordane hadde høyest med 41,3 i 2010. Oslo og Akershus hadde henholdsvis 40,8 og 40,7 i gjennomsnittlige grunnskolepoeng (SSB 2010b).

Elevenes skoleprestasjoner henger sterkt sammen med familiebakgrunn (Steffensen og Ziade, 2009). Familiebakgrunn kan måles ut fra foreldrenes utdanning, innvandringsbakgrunn, inntekt, formue, arbeidsmarkedstilknytning med mer. Vi finner igjen de samme sammenhengene mellom familiebakgrunn og elevenes prestasjoner på nasjonale prøver, slik som omtalt ovenfor.

Forskjeller mellom standpunkt- og eksamenskarakterer omtales nærmere i kapittel 4.

Grunnskolepoeng

Elevenes grunnskolepoeng beregnes ved å finne gjennomsnittet av alle tallkarakterene, der hver tallkarakter får tilsvarende verdi som karakteren. Dette gjennomsnittet, med to desimaler, multipliseres med ti. En elev vil normalt ha maksimum 16 karakterer. For elever som har færre enn åtte tallkarakterer, settes grunnskolepoeng lik null.

Lærerressurser

Flest lærere har lavere universitets- og høgskoleutdanning

Blant 67 800 lærere i grunnskolen er tre av fire lærere kvinner, viser tall ved utgangen av 2010. En av fire lærere var yngre enn 35 år, og nesten en av fire var 55 år eller

Tabell 1.4. **Lærere¹ i grunnskolen, etter utdanningsbakgrunn. Andel kvinner. 2007-2010. Prosent**

Kvalifikasjon	2007	2008	2009	Andel kvinner	2010	Andel kvinner
Antall lærere	66 306	66 522	67 200	74,2	67 804	74,4
Høyere ² universitets-/høgskoleutdanning med pedagogisk utdanning	3,3	3,5	3,9	64,3	4,0	66,2
Høyere ² universitets-/høgskoleutdanning uten pedagogisk utdanning	0,9	0,9	1,0	60,2	1,1	60,7
Lavere ³ universitets-/høgskoleutdanning med pedagogisk utdanning	85,1	84,1	83,9	75,4	82,7	75,6
Lavere ³ universitets-/høgskoleutdanning uten pedagogisk utdanning	4,3	4,4	4,5	65,3	4,5	65,1
Videregående utdanning eller lavere uten pedagogisk utdanning, inkludert uoppgitt utdanningsnivå	6,4	7,0	6,8	72,8	7,7	73,0

¹ Omfatter sysselsatte lærere i undervisningsstillinger i kommunale og fylkeskommunale grunnskoler.

² Høyere nivå – tilsvarende universitets- og høgskoleutdanning på mer enn fire år. Doktorgrad er ikke inkludert.

³ Lavere nivå – tilsvarende universitets- og høgskoleutdanning på fire år eller mindre, men samtidig minst to år.

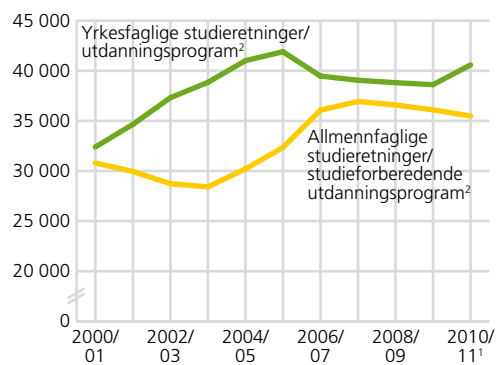
Kilde: Registerbasert personellrapportering, Statistisk sentralbyrå.

eldre. Blant lærere i grunnskolen har 4 prosent høyere universitets- og høyskoleutdanning med pedagogikk som fag. Det store flertallet – eller nær 83 prosent av alle lærere i grunnskolen – har lavere universitets- eller høyskoleutdanning med pedagogisk utdanning. I tillegg har nesten 8 prosent kun videregående utdanning eller lavere, uten pedagogisk kompetanse (tabell 1.4).

Liten endring i gjennomsnittlig gruppestørrelse (lærertetthet)

En indikator for ressursbruk i skolen er antall elevtimer per lærertime (se tekstboks for definisjon). For hele grunnskolen var gjennomsnittlig gruppestørrelse 13,7 i skoleåret 2010/11. Fordelt på barnetrinnet og ungdomstrinnet viser indikatoren

Figur 1.10. **Elever² i grunnkurs/videregående trinn 1¹ (Vg1) i videregående opplæring, etter utdanningsprogram. 2000/01-2010/11**

¹ Ny struktur i videregående opplæring, Kunnskapsløftet fra 2006/07.

² Elever i alternativ opplæring ble fra 2006/2007-2009/2010 plassert på studieforberedende utdanningsprogram, men rapporteres fra 2010/2011 på alle utdanningsprogrammene.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

henholdsvis 13,2 og 14,9 elevtimer per lærertimer (KOSTRA grunnskole).

1.3. Videregående opplæring Skoler, elever og fag

Færre velger yrkesfag etter reformen

Litt over halvparten – eller drøyt 53 prosent – av de om lag 76 000 elevene som startet på videregående trinn 1 (Vg1) i videregående opplæring høsten 2010, begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram (SSB 2011d). På Vg1 har fordelingen mellom studieforberedende og yrkesfag vært relativt stabil de siste fem årene, med en liten overvekt av elevene som velger yrkesfaglige utdanningsprogram (figur 1.10).

Fortsatt kjønnsstradisjonelle fagvalg

Det er fortsatt forskjell mellom kjønnene i valg av studieprogram. Jenter velger i større grad enn gutter et studieforberedende utdanningsprogram. Mens flertallet av jentene, i alt 52 prosent, begynte på et studieforberedende utdanningsprogram på Vg1 i 2010, gjaldt dette bare 42 prosent av guttene. Tilsvarende tall for 2005 var 48 prosent for jentene og 40 prosent for guttene.

Strukturen for Vg1 består av tolv utdanningsprogram: tre studieforberedende og ni yrkesfaglige (figur 1.11). Utdanningsprogram for studiespesialisering hadde flest elever, med 29 100 Vg1-elever høsten 2010, hvorav 53 prosent jenter. Av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene var helse- og sosialfag og teknikk og indus-

Elevtimer, lærertimer og spesialskoler

Antall elevtimer blir regnet ut ved å multiplisere antall elever på hvert årstrinn på en skole med minstetimetallet for undervisning. Lærertimer blir beregnet ut fra antall timer lærerne gir undervisning til en gruppe elever eller enkelte elever. Tilleggsressurser som er knyttet til spesialundervisning og særskilt språkopplæring, er medregnet. Timer til morsmålsundervisning og finsk som andrespråk blir derimot ikke regnet med i lærertimene, fordi de ikke er med i elevtimetallet (spesialskoler er ikke inkludert i grunnskoletallene).

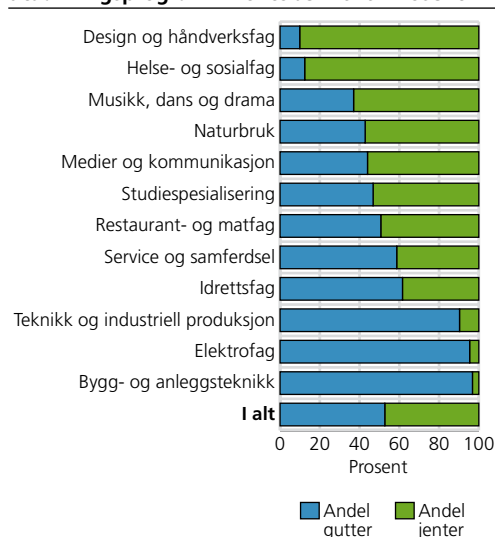
triell produksjon de mest populære, med henholdsvis 8 800 og 7 000 elever. Ni av ti elever i design og håndverksfag er jenter, mens i bygg og anleggsteknikk, elektrofag og i teknikk og industriell produksjon er situasjonen omvendt – der minst 90 prosent er gutter (figur 1.11).

Nedgang i antall lærlinger

Høsten 2010 var det registrert til sammen nær 192 900 elever, 34 250 lærlinger og nesten 1 300 lærekandidater i videregående opplæring. Lærekandidatene tar sikte på en kompetanseprøve som er mindre omfattende enn en fag-/svenneprøve. Sammenlignet med 2009 var det om lag 2 800 flere elever og 1 650 færre lærlinger høsten 2010 (figur 1.12).

Ifølge Utdanningsdirektoratets statistikk over lærlinger og søkere til læreplass per 1. oktober 2010 var det om lag 19 100 søkere til læreplass (Utdanningsdirektoratet 2010). Nærmere 15 400 av disse hadde læreplass som førsteønske. Til sammen

Figur 1.11. Elever i videregående trinn 1 (Vg1) i videregående opplæring, etter kjønn og utdanningsprogram. 1. oktober 2010. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

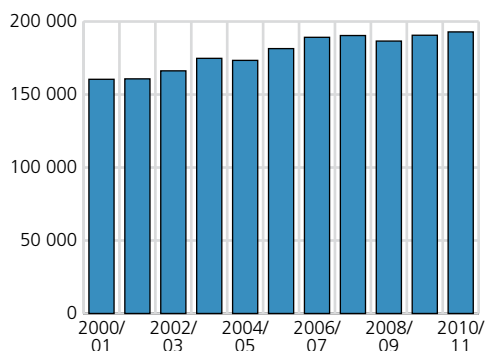
hadde fylkeskommunene skaffet 12 200 læreplasser per 1. oktober, en dekning på 64 prosent av søkerne. Fylkene fortsetter formidlingen av læreplasser også etter 1. oktober.

På samme tid i 2009 ble det formidlet 11 430 læreplasser, noe som utgjorde 58 prosent av alle søkerne, mens i 2003 var andelen 53 prosent av dem som ønsket plass. I noen tilfeller vil det være slik at formidlingen av lærlinger ikke fører til at det inngås kontrakt, samtidig som noen kandidater finner seg læreplasser på egen hånd.

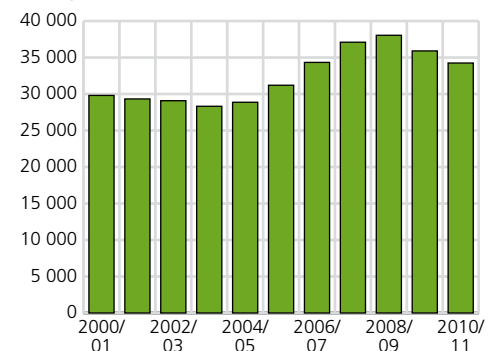
Statistikken over elever i videregående opplæring inkluderer elever i 440 offent-

Figur 1.12. Elever og lærlinger i videregående opplæring. 2000/01-2010/11

Elever 2000/01-2010/11

Lærlinger 2000/01-2010/11

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

lige og private skoler (tabell 1.1). Antall private skoler som tilbyr videregående utdanning, økte fra 61 i 2000 til 86 i 2010. Antall elever i disse skolene økte fra 8 600 til 14 100 i samme periode. Dette tilsvarer en økning på nesten 65 prosent. Elever i private videregående skoler utgjorde 7 prosent av elevene i videregående opplæring skoleåret 2010/11.

I alt 91 prosent av alle 16-18-åringene i Norge er registrert som elev, lærling eller lære kandidat i videregående opplæring høsten 2010. Andelen er noe lavere for gutter enn for jenter. Likeledes er denne andelen lavere for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre enn den øvrige befolkningen, henholdsvis 67, 90 og 93 prosent.

Dersom en forutsetter at andelen 16-18-åringer i videregående opplæring også i kommende kull holder seg på samme nivå som i 2010, vil framskrivninger av antall 16-18-åringer kunne si noe om elevtallsutviklingen framover i tid. Mens det ved utgangen av 2010 var 193 300 16-18-åringer i Norge, vil dette

tallet komme opp i om lag 196 200 i 2013, for så å synke igjen til 191 600 i 2017.

Med de gitte forutsetningene vil antall 16-18-åringer i videregående opplæring nå en topp i 2013 med 178 500 elever, for så å synke gradvis til et antall rundt 170 200 elever i 2019 (figur 1.13). En vesentlig andel av elevene og lærlingene i videregående opplæring er imidlertid over 18 år. Dette forholdet kan tilsi at elevtallsveksten vil flate ut noe langsommere enn det antallet 16-18-åringer isolert sett forteller.

Voksne over 25 år har rett til videregående opplæring

Voksne i videregående opplæring

Voksne som har fullført grunnskoleopplæring eller tilsvarende, men som ikke har fullført videregående opplæring, vil etter søknad ha rett til videregående opplæring. Denne retten gjelder fra og med det året personen fyller 25 år. Lovendringen som innførte 25 års grensen, trådte i kraft 1. august 2008. Før denne datoen gjaldt retten de voksne som var født før 1978, og som ikke tidligere hadde fullført en videregående utdanning.

Figur 1.13. **Antall 16-18-åringer i videregående opplæring 2010/11. Framskrevne tall for 2011/12-2019/20^{1,2}**

¹ For framskrevne tall for 2011-2019 er det forutsatt samme andelen 16-18-åringer i videregående opplæring, av befolkningen i samme aldersgruppe, som i 2010 (91 prosent).

² Befolkningstallene er beregnet etter middels nasjonal vekst for fruktbarhet, levealder, innenlandske flyttinger og netto innvandring.

Kilde: Utdanningsstatistikk og befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Det er fylkeskommunenes ansvar å oppfylle voksnes rett til videregående opplæring, retten til realkompetansevurdering og utforming av tilbud om avkortet opplæring med mer. Voksne har rett til et tilpasset og individuelt tilrettelagt opplæringstilbud. Det vil si at det er store variasjoner i hvordan tilbudene utformes, organiseres og administreres.

Opplæringen kan gis i egne klasser for voksne, de voksne kan være integrert i ordinære kurs i elevklasser, eller det kan være mer individuelt tilrettelagte opplæringsløp, for eksempel at opplæringen skjer ute på arbeidsplasser og lignende. Opplæringen gis oftest i form av komprimerte løp og/eller avkortet løp. Særskilte nøkkeltall for voksne i videregående opplæring publiseres i KOSTRA.

Ifølge tall fra KOSTRA (tabell 1.5) var det om lag 9 500 voksne elever (25 år eller eldre) i videregående opplæring i løpet av skoleåret 2009/10, hvorav 53 prosent kvinner. Antall lærlinger i alderen 25 år og eldre utgjorde 11 100 personer. Her var 41 prosent kvinner. Nær 12 100 voksne elever besto en aktivitet i videregående opplæring dette skoleåret.

Tabell 1.5. **Voksne¹ i videregående opplæring, etter opplæringsløp og resultat. Andel kvinner. Skoleåret 2009/2010**

	Antall	Andel kvinner
Voksne¹ med aktivitet i videregående opplæring i løpet av skoleåret	20 623	53,1
Elever	9 523	66,7
Lærlinger	11 100	41,4
Voksne med bestått skoleår	12 093	51,7

¹ Voksne regnes i denne sammenhengen som personer som er 25 år og eldre.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

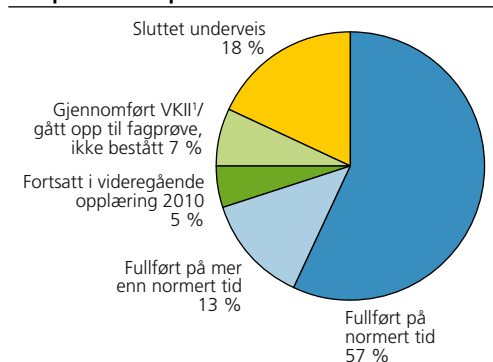
Gjennomføring av videregående opplæring

En av fem sluttet underveis

Andelen elever og lærlinger som oppnår studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år, holder seg på rundt 70 prosent (figur 1.14). 57 prosent av elevene som begynte på grunnkurs i videregående opplæring for første gang høsten 2005, oppnådde studie- eller yrkeskompetanse på normert tid. Nesten hver femte elev eller lærling sluttet underveis i utdanningsløpet (SSB 2011e).

Dette er tilnærmet likt resultat som for tidligere elevkull. For 1994-kullet var gjennomstrømningen etter fem år på 68 prosent, for 1998-kullet 72 prosent, og for de to kullene i 2002 og 2004 var gjennomstrømningen på 69 prosent. 13 prosent av elevene/lærlingene fullførte og besto på mer enn normert tid, og 5 prosent var fortsatt i videregående opplæring per 1. oktober 2010. I tillegg gjennomførte 7 prosent av elevene hele utdanningsløpet, men oppnådde ikke noen formell kompetanse. I dette bildet må vi ha med oss at normert studietid for allmennfag er tre år, og normalt fire år for yrkesfag.

Figur 1.14. **Elever som startet i grunnkurs¹ for første gang høsten 2005, etter fullført videregående opplæring med studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. Prosent**

¹ Gammel struktur.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Klare kjønnsforskjeller i gjennomstrømning

Mens 75 prosent av jentene fra 2005-kullet oppnådde vitnemål, studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år, var tilsvarende tall for guttene 62 prosent. I prosjektet «Bortvalg og kompetanse» som er gjennomført ved Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, NIFU (Markussen mfl., 2008), er det gjort omfattende analyser av hva som påvirker kompetanseoppnåelse i videregående. Her konkluderes det blant annet med at: *«Det forhold som i sterkest grad forklarer kompetanseoppnåelsen, er ungdommenes karakterer fra ungdomsskolen.»*

I SSBs publisering av gjennomstrømningsresultater vises det til at 98 prosent av elevene som hadde 55 grunnskolepoeng eller mer i 2005-kullet, har fullført videregående opplæring innen fem år. Blant elever med færre enn 25 poeng i 2005-kullet fullførte 8 prosent av elevene innen fem år.

Som vi har sett i beskrivelsen av tallene for grunnskolen, har elevenes karakterer en sammenheng med deres sosiale bakgrunn, kjønn og innvandringsbakgrunn – noe som også NIFU påpeker: *«Hvilken studieretning de unge i videregående gikk på, hadde en selvstendig effekt på kompetanseoppnåelse, også etter kontroll for variabler som karakterer, kjønn og sosial bakgrunn.»*

Forskjell i gjennomføring etter studieretning

Det er stor forskjell på gjennomføringsgraden for elever/lærlinger på de ulike studieretningene⁵. På de allmennfaglige

studieretningene oppnådde flere enn åtte av ti elever studiekompetanse innenfor musikk, dans og drama på normert tid, og nesten ni av ti oppnådde denne kompetansen i løpet av fem år. Bare 4 prosent sluttet underveis i utdanningsløpet. For elever på allmenne, økonomiske og administrative fag, som var den største av de allmennfaglige studieretningene for 2005-kullet, oppnådde 83 prosent studiekompetanse på fem år, og 8 prosent sluttet underveis.

Av de yrkesfaglige studieretningene kom medier og kommunikasjon best ut. Her fullførte 75 prosent av elevene/lærlingene på normert tid, og ytterligere 8 prosent flere oppnådde vitnemål eller fag-/svennebrev, målt fem år etter at de startet på grunnkurset. Det store flertallet som fullførte på denne studieretningen, oppnådde studiekompetanse, ikke yrkeskompetanse. 8 prosent sluttet uten å gjennomføre utdanningen.

Til sammenligning sluttet 27 prosent på helse- og sosialfag underveis i utdanningsløpet, og så mange som 40, 43 og 48 prosent av elevene på studieretningene mekaniske fag, hotell- og næringsmiddel-fag og trearbeidsfag.

Større frafall blant innvandrere

En av tre innvandrerne (utenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre) som startet på grunnkurs i videregående opplæring i 2005, sluttet underveis i opplæringsløpet. Halvparten av innvandrerelevne og innvandrerlærlingene oppnådde studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. For norskfødte med innvandrerforeldre er gjennomstrømningssituasjonen mer lik gjennomsnittet for alle elever sett under ett. I denne gruppen oppnådde 67 prosent en formell kompetanse, målt fem år etter at de startet på grunnkurs i videregående i 2005, mot 70 prosent av alle elevene. 13 prosent gjennomførte VKII eller gikk opp

⁵ Begrepet studieretning er beholdt siden det er elever som startet på grunnkurs (Vg1) i 2005. Allmennfaglige studieretninger ble erstattet med studieforberedende utdanningsprogram, og yrkesfaglige studieretninger ble erstattet med yrkesfaglige utdanningsprogram først i 2006.

til fagprøve, men besto ikke alle fag, mens 17 prosent sluttet underveis.

Åtte av ti oppnår vitnemål eller fag-/svennebrev

Om lag 75 150 elever og lærlinger gikk opp til eksamen for å oppnå vitnemål, studiekompetanse eller fag-/svennebrev i skoleåret 2009/10. Dette omfattet:

- alle elever som var registrert på videregående kurs II/Vg3 per 1. oktober 2010
- alle lærlinger og praksiskandidater som meldte seg opp til fag- eller svenneprøve i perioden 1. oktober 2009-30. september 2010
- alle privatister som meldte seg opp til eksamen og besto i løpet av perioden 1. oktober 2009-30. september 2010

I gjennomsnitt besto 83 prosent av alle disse. For elevenes del betyr dette at de hadde bestått alle fag i VKII/Vg3. Det var høyere andel bestått for fag- og svenneprøver enn for vitnemålsløp. Mens 92 prosent av kandidatene fullførte og besto en fag- eller svenneprøve skoleåret 2009/10, var tilsvarende tall for elever i VKII/Vg3 79 prosent.

Antall avlagte fag- og svenneprøver holdt seg rundt 18 500 i årene 2003/04 til 2005/06, for så å øke med 4 350 fra 2005/06 til 2009/10. 22 850 kandida-

ter gikk opp til fag- eller svenneprøve i tidsrommet 1. oktober 2009 til 30. september 2010. Av disse var det om lag 15 300 lærlinger, over 7 100 praksiskandidater og over 400 elever i fagopplæring i skole. Mens over 90 prosent av lærlingene og praksiskandidatene besto, oppnådde 70 prosent av elevene som hadde fagopplæring i skole, fag- eller svennebrev i 2009/10.

Lærerressurser

Nesten 30 prosent av lærerne har høyere universitets- eller høgscoleutdanning

Den vanligste utdanningsbakgrunnen til lærere i videregående opplæring er en lavere universitets- eller høgscoleutdanning med pedagogisk utdanning (tabell 1.6). Drøyt 54 prosent av de 25 500 lærerne i videregående opplæring har en slik kompetanse i 2010. Nesten 30 prosent av lærerne hadde en høyere universitets- eller høgscoleutdanning, deriblant drøyt 6 prosent som manglet pedagogisk utdanning.

I 2010 er nesten halvparten av lærerne i videregående opplæring 50 år eller eldre, og nesten 18 prosent er 60 år eller eldre. Andelen lærere 40 år og yngre har økt med 4 prosentpoeng fra 2005 til 2010 – fra 24 prosent til 28 prosent, mens andelen lærere 50 år og eldre gikk ned fra 53 prosent til 48 prosent i samme periode. Andelen lærere 60 år og eldre økte med 3 prosentpoeng i perioden, til 18 prosent i 2010.

Tabell 1.6. **Lærere¹ i videregående opplæring, etter utdanningsbakgrunn. 2007-2010. Prosent**

	2007	2008	2009	2010
Antall lærere	24 661	24 915	25 348	25 488
Høyere universitets-/høgscoleutdanning med pedagogisk utdanning	20,1	20,9	21,7	22,3
Høyere universitets-/høgscoleutdanning uten pedagogisk utdanning	7,5	7,2	6,7	6,2
Lavere universitets-/høgscoleutdanning med pedagogisk utdanning	55,7	54,3	53,9	54,2
Lavere universitets-/høgscoleutdanning uten pedagogisk utdanning	9,4	9,2	9,3	9,0
Videregående utdanning eller lavere uten pedagogisk utdanning	7,4	8,4	8,4	8,4

¹ Lærere i undervisningsstillinger i allmennfag og i tekniske og andre yrkesrettede fag i fylkeskommunale videregående skoler.

Kilde: Registerbasert personellrapportering, Statistisk sentralbyrå.

Stabilt antall elever per årsverk i videregående opplæring

Antall elever per lærerårsverk i videregående opplæring er 8,7 i 2010 – et antall som har holdt seg stabilt over flere år. Årsverk registrert på personer i leder- og inspektørstillinger er ikke inkludert.

Beregningene omfatter elever både fra studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram og studenter i fagskoleutdanning. Dagens registrering er slik at det ikke er mulig å skille ut lærerårsverk for de ulike utdanningene. I dette bildet må vi også ha med at et betydelig lavere elevtall per klasse på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene enn på de studieforberedende utdanningsprogrammene bidrar til å trekke ned gjennomsnittstallene for antall elever per årsverk.

1.4. Høyere utdanning**Studenter**

Høsten 2010 var det registrert 241 300 studenter ved norske universiteter og høyskoler, som også inkluderer i underkant av 13 600 studenter i utlandet. Dette var en økning på 6 000 studenter, eller i underkant av 3 prosent, sammenlignet med året før. Menn utgjorde 3 400 av økningen og

kvinnene 2 600, men 60 prosent av alle studentene i høyere utdanning var kvinner (SSB 2011f).

Mange unge studerer ...

Blant de 241 300 studentene som var registrert ved norske universiteter og høyskoler i 2010, var over halvparten i aldersgruppen 19-24 år. Disse 1-24-åringene i høyere utdanning utgjorde samtidig 31 prosent av alle landets 19-24-åringene. Studenter i alderen 25-29 år utgjorde 20 prosent av studentene, og nær 4 prosent av studentene var 50 år og eldre.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre i denne aldersgruppen deltok hele 38 prosent i høyere utdanning. Blant innvandrerne i alderen 19-24 år var 16 prosent i gang med studier. Også i aldersgruppen 25-29 år var andelen norskfødte studenter med innvandrerforeldre større enn den totale andelen for hele landet, med andeler på henholdsvis 18 og 15 prosent. Blant innvandrere i denne aldersgruppen var 9 prosent i høyere utdanning. At få innvandrere tar høyere utdanning, skyldes først og fremst at færre tar videregående utdanning, og flere avbryter utdanningen, slik at rekrutteringsgrunnlaget til høyere utdanning blir mindre.

Tall om lærere

Lærerstatistikken bygger på registerbaserte personelltall i Statistisk sentralbyrå (SSB). Registerdataene baserer seg i hovedsak på rapporteringen fylkeskommunene gjør i forbindelse med de månedlige lønnskjøringene til NAVs Aa-register (Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret). Dette registeret gir oversikt over alle arbeidsforhold i Norge. Det brukes også data fra skattemyndighetenes lønns- og trekkoppgave og fra andre lønnsregistre.

Alle som har et arbeidsforhold i skolen, er med i datagrunnlaget selv om de er vikarer/midlertidig ansatt – og uavhengig av tidsperioden de jobber i skolen. I personellrapporteringen til Aa-registeret er «lærere» en yrkesbetegnelse, og det er etablert en gruppering som skiller lærere med hensyn til om de har pedagogisk utdanning eller ikke.

Utdanningsopplysningene hentes fra Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB) og omfatter alle lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk. På grunn av lengre produksjonstid av datagrunnlaget for utdanningsopplysningene i SSB, er disse opplysningene fra ett år tidligere enn arbeidstakeropplysningene. Personellstatistikken i FylkesKOSTRA omfatter fylkeskommunale skoler som har undervisning på videregående skoles nivå og/eller fagskolenivå.

... og helst innenfor helse-, sosial- og idrettsfag

Det mest populære fagfeltet i 2010 var helse-, sosial- og idrettsfag, med om lag 53 200 studenter. Økningen i antall studenter fra 2009 til 2010 var størst innenfor naturvitenskaplige fag, håndverksfag og tekniske fag. Det var registrert 39 100 studenter innenfor dette fagfeltet per 1. oktober 2010, en økning på nesten 2 100 studenter fra høsten før. Innenfor samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag var det en nedgang på 10 prosent i samme periode.

6 prosent studerer i utlandet

Nesten 13 600 studenter på universitets- og høghskolenivå i Norge valgte et utenlandsk studiested høsten 2010, med sikte på å ta en hel grad i utlandet (gradsstudenter) – dette tilsvarer nærmere 6 prosent av samtlige studenter i høyere utdanning. Antall studenter i utlandet ble

færre hvert år fra 2002 til 2007, men har siden økt i antall (figur 1.15).

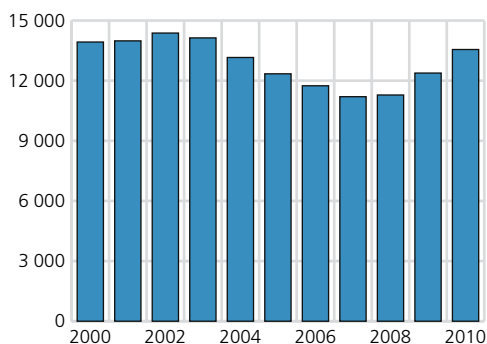
Antall studenter i utlandet gikk ned med over 20 prosent fra toppåret 2002, med nær 14 400 studenter i utlandet, til bunnåret 2007 med 11 200. Senere har tallet på gradsstudenter i utlandet tatt seg opp, og det var en økning på nær 10 prosent fra 2008 til 2009 og fra 2009 til 2010.

Storbritannia og Danmark var de mest populære studielandene, med henholdsvis 3 400 og 2 400 norske studenter i 2010. Studenter i utlandet blir nærmere beskrevet i kapittel 8.

Avsluttet høyere utdanning

Det ble fullført 36 800 universitets- og høghskoleutdanninger ved norske læresteder studieåret 2009/10, 2 700 flere enn året før. Halvparten av utdanningene på lavere nivå ble fullført av 19-24-åringer, mens halvparten av utdanningene på høyere nivå ble fullført av 25-29-åringer (se tekstboks).

Figur 1.15. **Gradsstudenter i høyere utdanning i utlandet. 2000-2010**

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Utvexlingsstudenter og delstudenter tar deler av sin utdanning – ikke hele graden – i utlandet, og er ikke inkludert i tallene. Både utvexlingsstudenter og delstudenter er registrert ved norske læresteder og er inkludert i antall studenter ved universiteter og høghskoler i Norge.

Økningen i antall fullførte universitets- og høghskoleutdanninger, fra drøyt 34 100 i 2008/09 til 36 800 i 2009/10, er den største siden midten av 1990-tallet. Om lag 1 700 flere utdanninger ble fullført på lavere nivå, noe som tilsvarer en økning på 7 prosent fra året før. Sist det var en like stor prosentvis årlig økning på lavere nivå var mellom 1997/98 og 1998/99. På høyere nivå ble det fullført nesten 1 000

Lavere nivå

Universitets- og høghskoleutdanning på lavere nivå tilsvarer utdanning på fire år eller mindre, men samtidig minst to år.

Høyere nivå

Universitets- og høghskoleutdanning på høyere nivå tilsvarer utdanning på mer enn fire år. Doktorgrad er her ikke inkludert.

flere utdanninger i 2009/10 sammenlignet med året før. Dette tilsvarer en økning på 10 prosent. Økningen i fullførte utdanninger fra 2008/09 til 2009/10 kan delvis forklares av en befolkningsvekst i aktuelle årskull (SSB 2011g).

Av dem som fullførte en universitets- og høgskoleutdanning på lavere nivå i 2009/10, var nesten 65 prosent kvinner – en liten økning fra året før. Blant dem som fullførte på høyere nivå, var 54 prosent kvinner, en nedgang på nær 2 prosentpoeng.

Utfasingen av enkelte utdanningsprogram ved overgang til ny gradsstruktur i høyere utdanning førte til en kraftig økning av fullførte utdanninger etter gammel gradsstruktur i 2006/07 – spesielt innenfor cand.polit., cand.philol. og cand.scient. Dette ligger bak den markante økningen på hele 24 prosent i antall fullførte utdanninger på høyere nivå fra studieåret 2005/06 til 2006/07.

Økning innenfor de fleste fagfelt

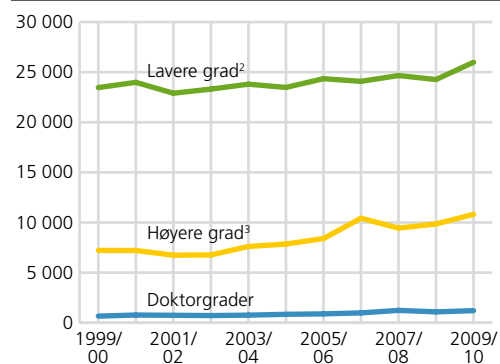
Økningen i fullførte utdanninger på lavere nivå på om lag 1 700 fra 2008/09 til

2009/10 medførte flere fullførte utdanninger i alle fagfelt, med unntak av helse-, sosial- og idrettsfag som hadde en nedgang på nesten 250. Økningen i fullførte utdanninger på høyere nivå på nesten 1 000 ga en tilsvarende økning i de fleste fagfelt. Størst prosentvis økning var det innenfor naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, med 19 prosent fra 2008/09 til 2009/10.

Blant kvinner som fullførte en universitets- og høgskoleutdanning i 2009/10, fullførte de fleste innenfor helse-, sosial- og idrettsfag. Over 30 prosent av kvinnene som fullførte en høyere utdanning, tok den innenfor dette fagfeltet. Om lag 26 prosent av innvandrerkvinnene som fullførte en høyere utdanning, og 36 prosent av norskfødte kvinner med innvandrerforeldre fullførte innenfor helse-, sosial- og idrettsfag.

Blant menn avsluttet flest (28 prosent) innenfor naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. For mannlige innvandrere avsluttet hele 39 prosent innenfor dette fagfeltet og 27 prosent av norskfødte menn med innvandrerforeldre. Blant norskfødte menn med innvandrer-

Figur 1.16. **Fullførte universitets- og høgskoleutdanninger¹. 1999/00-2009/10**

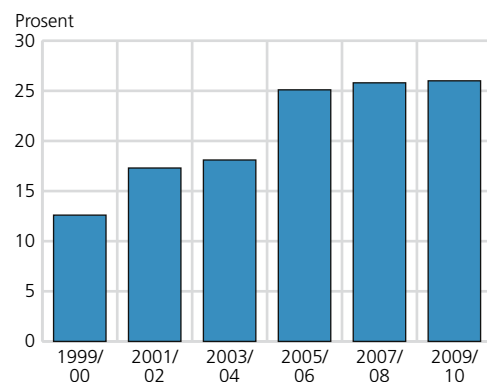
¹ Inkluderer fullførte grader med en varighet av to år eller mer.

² Fire år eller mindre, men samtidig minst to år.

³ Mer enn fire år.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 1.17. **Andel avlagte doktorgrader av personer med utenlandsk statsborgerskap. 1999/00-2009/10**

Kilde: Utdanningsstatistikk, universiteter og høgskoler, Statistisk sentralbyrå.

foreldre var det 28 prosent som fullførte innenfor økonomiske og administrative fag i 2009/10. Dette var dermed det mest vanlige fagfeltet for denne gruppen.

Ny økning i antall avlagte doktorgrader
I 2009/10 ble det avlagt 1 202 doktorgrader ved norske læresteder. Dette er 118 flere enn året før. Kvinneandelen holdt seg på om lag 45 prosent, og ligger dermed på samme nivå som året før.

Andelen personer med utenlandsk statsborgerskap som avlegger doktorgrader ved norske læresteder, fortsetter å øke. I 1999/00 ble 12 prosent av doktorgradene avlagt av personer med utenlandsk statsborgerskap, sammenlignet med 26 prosent i 2009/10. Nyere tall fra NIFUs «Doktorgrader i tall» (NIFU 2011) tyder på at denne andelen vil fortsette å øke.

Gjennomstrømning i høyere utdanning
Gjennomstrømning i høyere utdanning måles her ved å se på andelen studenter som har fullført en høyere utdanning, ti år etter at de startet i høyere utdanning (se tekstboks). En sammenligning av studenter som registrerte seg første gang i høyere utdanning i 1988 og 1998, viser at andelen studenter som fullfører en grad innen ti år, holder seg stabil på rundt 65 prosent.

Stabil gjennomstrømning
I 1988 begynte det 32 300 nye studenter i høyere utdanning, og av disse fullførte 66 prosent en grad i løpet av ti år. Den tilsvarende andelen for de om lag 38 500 som begynte ti år senere, var 65 prosent. 70 prosent av kvinnene i 1988-kullet som startet i høyere utdanning, hadde fullført en grad etter ti år. Tilsvarende andel for de kvinnene som startet ti år etter, er den samme. For menn sank denne andelen med 4 prosentpoeng, fra 63 til 59 prosent.

Flere kvinner fullfører en høyere grad

I 1998-kullet hadde 23 prosent av de mannlige og 16 prosent av de kvinnelige studentene i løpet av ti år fullført en høyere grad med varighet på mer enn fire år. Andelen kvinner som har fullført en høyere grad, har økt med 1 prosentpoeng i denne perioden sammenlignet med dem som begynte ti år tidligere. Tilsvarende andel for menn har gått ned med 2 prosentpoeng i samme periode.

Foreldrenes utdanningsnivå har betydning

Forskjeller i hvem som fullfører en høyere utdanning, er blant annet avhengig av foreldrenes utdanningsnivå. Av de nye studentene i 1998, der minst en av foreldrene hadde lang høyere utdanning, fullførte 73 prosent en grad i løpet av ti år – hvorav 42 prosent var fullførte grader på høyere nivå. Til sammenligning hadde 58 prosent av studentene i samme kull der foreldrene hadde grunnskoleutdanning som sitt høyeste utdanningsnivå, fullført en grad innen ti år. 6 prosent av disse fullførte en grad på høyere nivå. Tilsvarende andeler for 1988-kullet viser at tallene har holdt seg tilnærmet stabile (SSB 2010c).

Studiepoeng ved universiteter og høyskoler

Oppnådde studiepoeng kan også være et mål for gjennomføringsgrad eller studieprogresjonen i høyere utdanning (se

Gjennomstrømning i høyere utdanning

Gjennomstrømning og fullføringstid i høyere utdanning er beregnet ut fra det antall år det er siden studenten første gang var registrert i høyere utdanning. Studenter som ikke fullfører innen forventet fullføringstid, kan ha studert deltid, hatt opphold underveis, byttet studium eller fullført et annet studium tidligere. Det studiet studenten var registrert på første gang, behøver ikke å være det samme som var fullført i 2008/09.

tekstboks). Av de om lag 249 000 registrerte studentene i studieåret 2009/10 var det i underkant av 36 000, eller 14 prosent, som ikke oppnådde studiepoeng. Dette er en nedgang på drøyt 1 prosentpoeng sammenlignet med studieåret før. Andelen menn uten studiepoeng er større enn andelen kvinner, henholdsvis 16 og 13 prosent (SSB 2011h).

Blant alle studenter som oppnådde studiepoeng studieåret 2009/10, var gjennomsnittet 43 poeng per student. Dette er en økning på et halvt studiepoeng sammenlignet med studieåret før. Gjennomsnittet blant de ordinære heltidsstudentene var 52 studiepoeng per student i 2009/10. I denne gruppen har det ikke skjedd endringer i gjennomsnittlig oppnådde poeng sammenlignet med skoleåret før.

Normert progresjon for heltidsstudenter er 60 studiepoeng i året. Halvparten av alle registrerte studenter til sammen fikk en uttelling lavere enn 60 studiepoeng i studieåret 2009/10. Blant de ordinære heltidsstudentene var det 10 prosent som ikke oppnådde studiepoeng i løpet av studieåret, en nedgang på 1 prosentpoeng sammenlignet med skoleåret før. 37 prosent av de ordinære heltidsstudentene oppnådde færre enn 60 studiepoeng.

Statistikken sier ingenting om hvorfor noen studenter ikke har progresjon i studiene enkelte år. Årsakene kan være mange,

Studiepoengstatistikk omfatter dem som er registrert som studenter per 1. oktober, eller studenter som har avlagt en grad i perioden 1.oktober-30. september. Norske studenter i utlandet er ikke inkludert, fordi Statistisk sentralbyrå ikke har opplysninger om avlagte studiepoeng i utlandet. Registrerte studenter i studiepoengstatistikken i studieåret 2009/10 vil dermed avvike fra registrerte studenter i høyere utdanning per 1. oktober 2009.

for eksempel at de har sluttet å studere, byttet fag eller strøket til eksamen. En annen årsak kan være at noen av de som har betalt semesteravgift ikke er aktive studenter. Andre er i heltids- eller deltidsjobb samtidig som de studerer, noe som kan føre til at det blir vanskelig å oppnå studiepoeng.

Stillingsressurser i høyere utdanning **Studenter per årsverk**

Tall fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) viser antall registrerte studenter i høyere utdanning per årsverk ansatte (tabell 1.7). Årsverkene inkluderer ansatte undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger (faglig tilsatte) samt stipendiater, som institusjonene har et arbeidsgiveransvar for ved universiteter, vitenskapelige høyskoler, statlige høyskoler, private høyskoler og kunsthøyskoler for årene 2005-2010. Det er ikke oppgitt tall for faglig tilsatte i private høyskoler før 2005 (DBH 2011).

Studenttallene fra Statistisk sentralbyrå (SSB), som er beskrevet tidligere i artikkelen, og tallene fra DBH avviker fra hverandre. Datagrunnlaget er det samme for begge statistikkprodusentene, men mens DBH henter inn aggregerte tall, henter SSB inn individfiler med opplysninger om den enkelte student. Rutinene for kontroll

Ordinære studenter

er studenter som ikke er i etter- eller videreutdanning eller tar fjernundervisning.

Heltidsstudenter

Studentenes samlede emneoppmeldinger er utgangspunktet for beregningen. For å bli telt som en heltidsstudent må studenten være påmeldt emner som minst gir 70 prosent av 60 studiepoeng. Noen få er unntatt. Det gjelder noen læresteder der Statistisk sentralbyrå mottar informasjon fra lærestedet om at et studium er heltids- eller deltidsstudium.

og revisjon av dataene kan føre til at de publiserte tallene ikke blir identiske.

Antall årsverk har, ifølge tall fra DBH, økt hvert år fra 2005 til 2010, mens studenttallet har svingt noe opp og ned. Studenter per tilsatt gikk ned fra 12,7 i 2005 til 11,7 i 2010 (tabell 1.7).

Tabell 1.7 inneholder også en oversikt over antall registrerte studenter per årsverk ved ulike typer utdanningsinstitusjoner i 2010. Tallene viser at det var klart flest studenter per faglig tilsatt ved de private vitenskapelige høyskolene, med et forholdstall på 38,2. Ved de private høyskolene var antall studenter per faglig tilsatt 18,3 og tilsvarende 17,2 ved de statlige høyskolene.

Tabell 1.7. Årsverk i undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger (faglig tilsatte) og registrerte studenter per årsverk i høyere utdanning, etter institusjon. 2005-2010

Institusjon	Faglige tilsatte (årsverk)	Registrerte studenter	Studenter per faglig tilsatt
2005	16 376	207 352	12,7
2006	16 772	202 971	12,3
2007	17 109	203 315	11,9
2008	17 947	206 085	11,5
2009	18 239	213 729	11,7
I alt 2010	18 597	218 310	11,7
Universiteter	11 444	93 768	8,2
Statlige vitenskapelige høyskoler	857	8 428	9,8
Private vitenskapelige høyskoler	418	15 954	38,2
Statlige høyskoler	5 222	89 572	17,2
Private høyskoler	533	9 772	18,3
Kunsthøyskoler	123	816	6,6

Kilde: Database for statistikk om høyere utdanning (DBH).

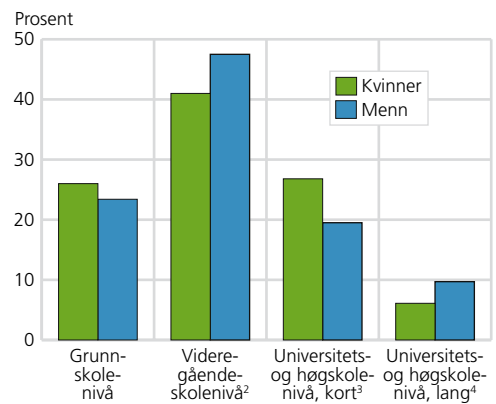
1.5. Utdanningsnivået i befolkningen

Stadig økende andel med høyere utdanning

Av befolkningen i alderen 16 år og eldre hadde 70 prosent utdanning på videregående nivå eller høyere i 2010 – en økning på 4 prosentpoeng fra 2000. Det var kun mindre forskjeller mellom menn og kvinner (SSB 2011i).

Det er en noe større andel av kvinnene enn av mennene i aldersgruppen 25 år og over som har høyere utdanning, henholdsvis 33 og 29 prosent i 2010. I 2007 hadde 30 prosent av kvinnene og 28 prosent av mennene i denne aldersgruppen utdanning på høyere nivå. Mens en større andel kvinner enn menn har fullført kort høyere utdanning, har en større andel menn enn kvinner lang høyere utdanning (figur 1.18).

Figur 1.18. Personer 25 år og over¹, etter utdanningsnivå og kjønn. 1. oktober 2010. Prosent

¹ Ikke medregnet personer med uoppgitt eller ingen fullført utdanning.

² Inkludert nivået «påbygging til videregående utdanning» som omfatter utdanninger som bygger på videregående skole, men som ikke er godkjent som høyere utdanning.

³ Universitets- og høyskolenivå, kort, omfatter høyere utdanning til og med fire år.

⁴ Universitets- og høyskolenivå, lang, omfatter utdanninger på mer enn fire år samt forskerutdanning.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Flest med høyere utdanning i realfagene

Av personer 16 år og over med lang universitets- og høyskoleutdanning har 33 prosent utdanning innenfor fagfeltet naturvitenskaplige fag, håndverksfag og tekniske fag. Blant menn med lang høyere utdanning finner man den største andelen innenfor naturvitenskaplige fag, håndverksfag og tekniske fag (42 prosent). Andelen kvinner med lang høyere utdanning er størst innenfor samfunnsfag og juridiske fag (24 prosent).

Lavest utdanningsnivå i Hedmark og Oppland

Hedmark og Oppland har lavest andel innbyggere med en universitets- eller høyskoleutdanning, med 21 prosent. Høyest andel innbyggere med utdanning på dette nivået finner vi i Oslo og Akershus, henholdsvis 44 og knapt 33 prosent.

En sammenligning med tall fra 2000 viser at det også den gangen var Hedmark og Oppland, sammen med Nordland, som lå nederst på fylkesoversikten over andel inn-

byggere med høyere utdanning. I løpet av de siste ti årene har andelen med høyere utdanning i Hedmark og Oppland økt med 5 prosentpoeng. Til sammenligning har tilsvarende andel for Oslo økt med nesten 9 prosentpoeng.

Norge høyt opp internasjonalt

OECDs (Organisation for Economic Co-operation and Development) publikasjon «Education at a Glance 2010» (OECD 2010) presenterer blant annet indikatorer over utdanningsnivået i OECD-landene. Tall fra 2008 viser at andelen med høyere utdanning i aldersgruppen 25-64 år er høyere i Norge enn gjennomsnittet av OECD-landene, men Norge ligger ikke helt i utdanningstoppen. Seks OECD-land har en høyere andel av høyt utdannede voksne enn Norge. I Canada, Japan, New Zealand og USA har over 40 prosent høyere utdanning, mot 36 i Norge og 28 i gjennomsnitt for alle OECD-land. Av de nordiske landene er det bare Finland som har en større andel med høyere utdanning enn Norge, med 37 prosent.

I Statistisk sentralbyrås publisering av befolkningens utdanningsnivå er grunnlaget personer i alderen 16 år og over, og i avsnittet over og figur 1.18 er grunnlaget personer i alderen 25 år og over. Tallene vil dermed avvike noe fra de som presenteres i «Education at a Glance».

Personer som har ukjent utdanningsnivå, er ikke med i beregningen av prosentandeler for befolkningens utdanningsnivå. Denne gruppa er langt større i Oslo enn i andre fylker, og består nesten utelukkende av innvandrere.

Referanser

DBH (2011): Studenter i høyere utdanning per årsverk, 2010 (<http://dbh.nsd.uib.no/>)

KOSTRA grunnskole, statistikk basert på Kommune-Stat-Rapportering, (<http://www.ssb.no/kostra/>)

Markussen, E. mfl. (2008): *Bortvalg og kompetanse*, Rapport 2008, NIFU, (<http://www.nifu.no/Norway/Sitepages/PublicationDetails.aspx?ItemId=2043&PublicationID=439>)

NIFU (februar 2011): *Nærmere 1 200 disputaser i 2010*, Doktorgrader i tall (<http://www.nifu.no>)

OECD (2010): *Education at a Glance 2010* (<http://www.oecd.org/edu/eag2010>)

Rundskriv F-02-10: Statstilskudd til drift av barnehager (2010), Kunnskapsdepartementet, (<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/kd/rundskriv/2010/rundskriv-f-02-10-stats-tilskudd-til-drif.html?id=590334>)

Statistisk sentralbyrå (2010a): «Færre barn med kontantstøtte», 27. september 2010, (<http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/201004/01/art-2010-10-04-01.html>)

Statistisk sentralbyrå (2010b): «Jevne og høye karakterer i Sogn og Fjordane», 17. desember 2010, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/20/kargrs/>)

Statistisk sentralbyrå (2010c): «Foreldrenes utdanningsnivå gir utslag», 25. november 2010, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/40/hugjen/>)

Statistisk sentralbyrå (2011a): «Talet på elever med spesialundervisning aukar», 18. februar 2011, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/20/utgrs/>)

Statistisk sentralbyrå (2011b): «Ansatte økte i takt med flere barn», 15. juni 2011, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/10/barnehager/>)

Statistisk sentralbyrå (2011c): «Foreldrenes utdanningsnivå påvirker resultat», 6. januar 2011, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/nasjprov/>)

Statistisk sentralbyrå (2011d): «Samlet elev- og lærlingtall er stabilt», 5. mai 2011, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/30/vgu/>)

Statistisk sentralbyrå (2011e): «Mange grunnskolepoeng gir høy gjennomføring», 1. juni 2011, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/30/vgogjen/>)

Statistisk sentralbyrå (2011f): «Høy deltakelse blant norskfødte med innvandrereldre», 20. mai 2011, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/40/utuvh/>)

Statistisk sentralbyrå (2011g): «Flere grader fullført i høyere utdanning», 20. mai 2011 (<http://www.ssb.no/emner/04/02/40/eksuvh/>)

Statistisk sentralbyrå (2011h): «Færre uten studiepoeng», 6. mai 2011, (<http://www.ssb.no/emner/04/02/40/spuh/>)

Statistisk sentralbyrå (2011i): «Stadig økende andel med høyere utdanning», 9. juni 2011, (<http://www.ssb.no/utniv/>)

Steffensen, K og Ziade, Z (2009): Skole-resultater 2008. En kartlegging av karakterer fra grunnskoler og videregående skoler i Norge, Notater 2009/23, Statistisk sentralbyrå.

Utdanningsdirektoratet (2010): «Formidling av søkere til læreplass – oktober 2010», 14. oktober 2010, (<http://www.udir.no/Tilstand/Analyser-og-statistikk/Fag--og-yrkesopplaring/Formidling-av-lareplasser/Formidling-av-sokere-til-lare-plass---oktober-2010/>)